

การส่งเสริมการทอผ้า

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสูง จังหวัดศรีสะเกษ

ชาวบ้านในตำบลโนนสูงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตแบบพึ่งตนเองและยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณีแบบดั้งเดิม ชาวบ้านยังประกอบอาชีพด้านเกษตรเป็นหลัก คือการทำนาโดยส่วนใหญ่ปลูกข้าวไว้บริโภคภายในครัวเรือน และเหลือขายบางส่วน อาชีพเสริมคือการเลี้ยงโคและกระบือไว้ขาย แต่ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา การทำนาต้องใช้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น นอกจากนี้ค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคของครอบครัวสูงขึ้น ประกอบกับในช่วงนอกฤดูการทำนา ชาวบ้านจะว่างงาน ซึ่งคนหนุ่มสาวส่วนใหญ่จะไปทำงานรับจ้างในเมือง เพราะฉะนั้นส่วนใหญ่ประชาชนในหมู่บ้านจึงมีแต่คนวัยกลางคน และผู้สูงอายุ

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสูง และชาวบ้านในตำบลจึงได้ปรึกษากันเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ในตำบล และพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความสามารถในการทอผ้า และได้ทำการทอผ้าฝ้ายและผ้าไหมเพื่อใช้ในครัวเรือนรวมทั้งใช้ในโอกาสที่มีงานประเพณีดังนั้น อบต. โนนสูงจึงมีแนวคิดที่จะส่งเสริมและพัฒนาให้การทอผ้าเป็นอาชีพเสริมแก่ประชาชน

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ: ขุนหาญ

จังหวัด: ศรีสะเกษ

ประชากร: 4,376 คน

พื้นที่: 69.88 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

วิถีใหม่

อบต.โนนสูง จึงได้จัดทำ "การส่งเสริมการทอผ้า" ขึ้น ในปี 2542 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพทอผ้าให้สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านอย่างมั่นคง รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าให้สูญหาย

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

- จัดตั้งศูนย์สาธิตการทอผ้าโดยใช้กระทก ในพื้นที่ของ อบต. โดยมีกระทก จำนวน 8 ตัว ให้บริการแก่ชาวบ้าน โดยชาวบ้านสามารถผลิตเปลี่ยนมาทอผ้าในศูนย์ได้ ซึ่งถือเป็นการสาธิตการทอผ้าโดยใช้กระทกและการทอผ้าลายแบบใหม่ๆ นอกจากนั้นศูนย์ยังให้บริการเครื่องมือเพื่อใช้มัดมัดย้อม ซึ่งชาวบ้านสามารถนำด้ายที่มัดแล้วไปทอผ้าต่อที่บ้าน
- สนับสนุนให้ชาวบ้านในตำบลจัดตั้งกลุ่มทอผ้า ซึ่งปัจจุบันมีกลุ่มทอผ้า จำนวน 4 หมู่บ้าน โดยแต่ละหมู่บ้านมีสมาชิก ประมาณ 20-30 คน แต่ละหมู่บ้านมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานภายในกลุ่ม โดยต่างคนต่างผลิตแต่จะทำการจำหน่ายร่วมกัน ซึ่งสินค้าของกลุ่ม ได้แก่ ผ้าฝ้ายทอลายลูกแก้ว จำหน่ายเมตรละ 110 บาท และผ้าไหมทอ เมตรละ 300 บาท
- จัดอบรมให้แก่กลุ่มทอผ้า ในด้านต่างๆ ดังนี้
 - อบรมการทอผ้าโดยใช้กระทก และการพัฒนาเทคนิคการทอผ้าลายแบบใหม่ เช่น ลายลูกแก้ว ลายขีด เป็นต้น ณ บ้านกระเบา โดยมีวิทยากรชาวบ้านจาก อำเภอ คำชะอี จังหวัดมุกดาหาร ดำเนินการอบรมเป็นเวลา 20 วัน อบต.สนับสนุนงบประมาณในการอบรม 30,000 บาท มีชาวบ้านจากทุกหมู่บ้านเข้าอบรม ประมาณ 50 คน

- อบรมการมัดหมี่ผ้าไหม และการตัดเย็บเสื้อผ้า และผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น ยาม กระเป่า เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผ้าฝ้าย โดยเชิญวิทยากรจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
- 4. อบต.สนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดสร้างศูนย์สาธิตการทอผ้าโดยใช้กี่กระตุก และจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณแก่กลุ่มทอผ้าบ้านกระเป่า และบ้านหนองบัว เพื่อซื้อฝ้ายสำหรับเป็นวัตถุดิบในการทอผ้า
- 5. ด้านการตลาด อบต. ช่วยหาตลาดสินค้าให้แก่กลุ่ม เช่น สนับสนุนให้ชาวบ้านไปขายในงานประจำปีของอำเภอ และติดต่อกับหน่วยราชการ ราชการในอำเภอ ครู ซึ่งมีนโยบายสวมชุดพื้นเมือง ทำให้มีรายการสั่งซื้อสินค้าเข้ามามาก โดยเฉพาะการทอผ้าลายลูกแก้ว ซึ่งเป็นลายประจำจังหวัด และสนับสนุนให้ผ้าทอของชาวบ้านเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังได้ประสานงานกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอขุนหาญ และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอขุนหาญ ในการประสานงานหาตลาดให้แก่กลุ่มทอผ้า

การระดมทรัพยากร

ค่าใช้จ่าย/การลงทุน

1. งบประมาณ ของ อบต. ในปี 2542 จำนวน 50,000 บาท เพื่อใช้เป็นเงินสนับสนุนการซื้อฝ้ายแก่กลุ่มทอผ้าบ้านกระเป่า และบ้านหนองบัว หมด 25,000 บาท
2. งบประมาณ ของ อบต. ในปี 2544 จำนวน 30,000 บาท เพื่อใช้เป็นค่าจัดฝึกอบรมการทอผ้าโดยใช้กี่กระตุก
3. งบประมาณ ของ อบต. ในปี 2547 จำนวน 60,000 บาท เพื่อใช้ในการฝึกอบรม
4. งบประมาณของรัฐบาลในโครงการมียาชาว่า จำนวน 400,000 บาท เพื่อใช้สร้างอาคารศูนย์สาธิตการทอผ้าและวัสดุอุปกรณ์

อุปกรณ์/เครื่องมือ

1. กี่กระตุก จำนวน 8 ตัว
2. ฝ้าย
3. ตู้แสดงสินค้า 1 หลัง

บุคลากร

1. สมาชิกกลุ่มทอผ้า ดำเนินการสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันทอผ้าในบริเวณศูนย์สาธิตการทอผ้า จำนวน 8 คน/วัน
2. วิทยากร ทำหน้าที่ให้ความรู้แก่สมาชิกกลุ่มในด้านต่างๆ ทั้งในด้านการพัฒนาตลาด พัฒนาเทคนิคการทอผ้าด้วยกี่กระตุก เป็นต้น จำนวน 2 คน / การอบรม 1 ครั้ง
3. เจ้าหน้าที่ อบต. ทำหน้าที่ประสานงานกับกลุ่มทอผ้าและหน่วยงานต่างๆ จำนวน 2 คน ทำงานวันและเวลาราชการ

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
ในช่วงปี 2542	- อบต.เห็นปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านในตำบลที่ส่วนใหญ่ว่างงานในช่วงหลังฤดูการเก็บเกี่ยว และประสบกับปัญหาความยากจนอันเนื่องมาจากต้นทุนในการผลิตเพิ่มสูงขึ้น จึงได้ให้คำแนะนำแก่ชาวบ้าน ที่ทอผ้าใช้ในครอบครัวอยู่แล้ว ให้มีการรวมกลุ่มในแต่ละหมู่บ้าน - ชาวบ้านในหมู่บ้านที่พร้อมจัดตั้งกลุ่มทอผ้าในหมู่บ้านของตน จำนวน 3 หมู่บ้าน โดยมีสมาชิกหมู่บ้านละ 20-	ผู้ บริหาร อบต ./ ประชาคมหมู่บ้าน/ ประชาคม ตำบล / คณะกรรมการกลุ่ม

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
	30 ครั้วเรือน และกลุ่มทอผ้าใน 2 หมู่บ้าน ได้เขียนโครงการขอรับการสนับสนุนจาก อบต. - อบต.จัดประชุมผู้บริหารเพื่อสนับสนุนงบประมาณแก่กลุ่มทอผ้าบ้านกระเบา และบ้านหนองบัว เพื่อซื้อฝ้ายสำหรับเป็นวัตถุดิบในการทอผ้า หมู่บ้านละ 25,000 บาท - กลุ่มทอผ้าดำเนินการผลิตในรูปแบบกลุ่ม โดยสินค้าที่ผลิตได้ในช่วงนี้ส่วนใหญ่ขายแก่ชาวบ้านด้วยตัวเอง สำหรับบ้านที่ต้องการใช้ในงานประเพณี (ในงานแต่งงาน เพื่อเป็นของขวัญที่สำคัญระหว่างครอบครัวปาวสาว)	
ในช่วงปี 2544	- อบรมการทอผ้าโดยกักระตุก และการทอลวดลายใหม่ (เช่น ลายลูกแก้ว ลายขีด) ณ บ้านกระเบา โดยเชิญวิทยากรชาวบ้านจาก อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร อบรม 20 วัน อบต.สนับสนุนงบประมาณการอบรม 30,000 บาท มีชาวบ้านจากทุกหมู่บ้านเข้าอบรมประมาณ 50 คน	อบต.
ในช่วงปี 2545	- อบต.ของบประมาณจากโครงการมียาชาว่า เพื่อจัดสร้างศูนย์สาธิตการทอผ้าโดยใช้กักระตุก พร้อมจัดซื้อกักระตุก 8 ตัว และอุปกรณ์ - อบต. ช่วยหาตลาดสินค้า เช่นให้ชาวบ้านไปขายที่งานประจำปีของอำเภอ การติดต่อกับหน่วยราชการ เช่น ข้าราชการในอำเภอ ครู ซึ่งมีนโยบายสวมชุดพื้นเมือง ทำให้มีรายการสั่งซื้อสินค้าเข้ามา มาก โดยเฉพาะการทอผ้าลายลูกแก้ว ซึ่งเป็นลายประจำจังหวัด ในช่วงหลังมีการผลักดันให้ผ้าทอของชาวบ้านเป็นสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล นอกจากนี้ยังได้ประสานงานกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอขุนหาญ และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอขุนหาญ ในการประสานงานหาตลาดให้แก่กลุ่มทอผ้า	อบต./ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนตำบลโนนสูง/ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอขุนหาญ
ในช่วงปี 2546	- เปิดศูนย์สาธิตการทอผ้าโดยใช้กักระตุก ปัจจุบันมีกักระตุกอยู่ 8 ตัว โดยมีชาวบ้านผลัดเปลี่ยนมาทอผ้าโดยตลอด และถือเป็นการสาธิตการทอผ้าที่ใช้กักระตุกและการทอลวดลายใหม่ๆไปในตัว นอกจากนั้นชาวบ้านยังอาศัยเครื่องมือในศูนย์เป็นที่ม้วนด้าย และเอาด้ายที่ม้วนแล้วไปทอต่อที่บ้าน	อบต./ กลุ่มทอผ้า
ในช่วงปี 2547	- จัดตั้งกลุ่มทอผ้า - อบรมการมัดหมี่ผ้าไหม (ในช่วงเดือนเมษายน) และการตัดเย็บเสื้อผ้า และผลิตภัณฑ์ เช่น ยาม กระเป๋า เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผ้าฝ้าย (ในช่วงเดือนพฤษภาคม) โดยเชิญวิทยากรจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม นอกจากนั้นอบต. ได้สนับสนุนงบประมาณ 60,000 บาท	อบต./ กลุ่มทอผ้า/ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

-- หน่วยงาน/องค์กร --

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

วิทยากรชาวบ้านจากอำเภอ คำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

ศูนย์การศึกษาชนนอกโรงเรียน อำเภอชนนาญ

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ชนนาญ

-- บทบาทความร่วมมือ --

ทำหน้าที่ให้การสนับสนุนวิทยากรเพื่อสอนสมาชิกกลุ่มทอผ้า
ในเรื่องการมัดหมี่ผ้าไหม และการตัดเย็บเสื้อผ้าและ
ผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผ้าฝ้าย

เป็นวิทยากรในการอบรมการทอผ้าโดยใช้กี่กระตุก และการ
ทาลวดลายบนผ้า

ประสานงานช่วยหาตลาดสินค้าแก่ชาวบ้าน และพากลุ่มทอ
ผ้าไปศึกษาดูงานจากกลุ่มทอผ้าที่ประสบความสำเร็จ

ประสานงานช่วยหาตลาดสินค้าแก่กลุ่ม และให้คำแนะนำ
ทางด้านการตลาด

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. ในช่วงนอกฤดูทอผ้า ชาวบ้านจะว่างงาน คนหนุ่มสาวในตำบลส่วนใหญ่จึงไปทำงานรับจ้างใน
เมืองทำให้ ในหมู่บ้านจึงมีแต่คนวัยกลางคน และผู้สูงอายุ
2. ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา การทำนาต้องใช้ทุนสูงขึ้น และมีค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคของ
ครอบครัวมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านมีหนี้สินเพิ่มขึ้น จึงต้องพยายามหารายได้ แต่ก็ไม่มีอาชีพเสริม
ให้ทำในชุมชนเท่าที่ควร

หลังการดำเนินการ

1. เกิดกลุ่มทอผ้า จำนวน 4 กลุ่ม ใน 4 หมู่บ้าน โดยเฉพาะที่บ้านกระเบาและบ้านหนองบัว เกิดกลุ่ม
ทอผ้าที่เข้มแข็ง ที่บ้านกระเบา มีชาวบ้านเกินกว่าครึ่งของหมู่บ้านเป็นสมาชิกกลุ่ม (ประมาณ
หมู่บ้านละ 40 ครอบครัว และ 30 ครอบครัวตามลำดับ) และเมื่อรวมทั้งตำบลครอบครัวทอผ้ามี
มากกว่า 100 ครอบครัว และครอบครัวที่ทอผ้าขาย โดยใช้เวลาทอผ้าเฉลี่ยวันละประมาณ 8
ชั่วโมง ในทุกวัน จะมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 2,000 - 3,000 บาท
2. กลุ่มทอผ้าในตำบลได้รับการพัฒนาฝีมือทอผ้า จากการใช้กี่มือแบบพื้นบ้าน มาเป็นการใช้กี่
กระตุก ซึ่งปัจจุบันทั้งตำบลมีอยู่ประมาณ 40 ตัว การใช้กี่กระตุก ทำให้ชาวบ้านทอผ้าได้เร็วขึ้น
ทาลวดลายผ้าแบบต่างๆได้มากขึ้น ทอผ้าได้ครั้งละยาวขึ้น และความกว้างของผ้ามากขึ้น
3. ชาวบ้านในตำบลได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันในกลุ่ม เป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เกิดการ
สืบทอดและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้รับการส่งเสริมสินค้าท้องถิ่น ให้เป็น
ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะเป็โอกาสดีทางธุรกิจของชาวบ้านในอนาคต

อุปสรรคและการแก้ไขปัญห

อุปสรรค	การแก้ไขปัญห
1. สินค้าผ้าทอมือคู่แข่งเป็นจำนวนมาก เพราะแต่ ละตำบลก็มีหมู่บ้านที่ทอผ้าขายอยู่ทั่วไป การ แข่งขันสูงทำให้ชาวบ้านต้องขายผ้าราคา ต่ำลง	1. พยายามหาตลาดใหม่ๆ และพยายาม พัฒนาผลิตภัณฑ์ทั้งในด้านสีสน รูปแบบ ฯลฯ ในอนาคตมีแนวทางที่จะจัดทำกร ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้นักท่องเที่ยวมา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
2. กลุ่มยังไม่มี ความเข้มแข็งเท่าใดนัก เนื่องจาก กลุ่ม ทอผ้า มี แกนนำ ที่เท่า ที่ควร เป็น ผู้รับผิดชอบงานของส่วนรวมไม่กี่คน สมาชิก ส่วนใหญ่จะเข้า ร่วมกิจกรรมในลักษณะมา อบรม แล้วกลับไปทอผ้าที่บ้านของตน	2. พยายามอบรมส่งเสริมบทบาทของสตรี มากขึ้น โดยต้องใช้เวลาเพื่อสร้าง ประสบการณ์ความมั่นใจให้แก่กลุ่มสตรี

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

เนื่องจากชาวบ้านในตำบลโนนสูงส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชนพื้นเมือง (เขมร และ ส่วย) ซึ่งเป็นชน ส่วนน้อยของภูมิภาค ที่ยังยึดมั่นในวัฒนธรรมของตนเองค่อนข้างสูง ยังมีความรู้ต่อการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองน้อย ทำให้ชาวบ้านไม่เข้าใจบทบาทของ อบต. และไม่ตระหนักใน สิทธิเท่าที่ควรได้รับจาก อบต. เท่าที่ควร สมาชิกสภา อบต. จึงต้องมีบทบาทมากกว่าการบริหารงาน แบบราชการ แต่จะต้องเป็นนักพัฒนาที่เข้าไปเรียนรู้ปัญหาจากชาวบ้าน และเป็นผู้มีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วย อย่างเช่นกรณี การส่งเสริมการทอผ้า เกิดจากสมาชิกสภา อบต. ประจำหมู่บ้าน และปลัด อบต. (ซึ่งเป็นผู้หญิง) ที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกับกลุ่มแม่บ้าน การพูดคุยกัน ตามธรรมชาติ ได้เป็นที่มาของการส่งเสริมการทอผ้า นับจาก ปี 2542 ที่ต่อเนื่องมาจนปัจจุบัน ซึ่งกลุ่ม ชาวบ้านก็มีความเข้มแข็งมากขึ้นเป็นลำดับ

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล	: นายมัน จันทสนธิ์
ตำแหน่ง	: นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน	: องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสูง
ที่อยู่	: หมู่ 4 ตำบลโนนสูง อเภอบัวลาย จังหวัดศรีสะเกษ 33150
โทรศัพท์	: (045) 637 – 207 , (06) 2627706
ชื่อ-นามสกุล	: นางยุพา พิมมาศ
ตำแหน่ง	: ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน	: องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสูง
ที่อยู่	: หมู่ 4 ตำบลโนนสูง อำเภอบัวลาย จังหวัดศรีสะเกษ 33150
โทรศัพท์	: (045) 637 – 207, (072) 396 - 111

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิถีใหม่ : พ.ศ. 2542

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	หมู่ 4 ตำบลโนนสูง อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ 33150
ขนาดพื้นที่ งบประมาณรายจ่าย	69.88 ตารางกิโลเมตร 2,872,030.94 บาท (ปีงบประมาณ 2542)
งบประมาณรายได้	3,105,494.94 บาท (ปีงบประมาณ 2542)
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	4 คน 3 คน พนักงานท้องถิ่น 1 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตประชาคม	4,328 คน ตำบลโนนสูงอยู่ห่างจากตัวอำเภอขุนหาญ ประมาณ 5 กิโลเมตร เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของคนไทย เชื้อสายเขมร และส่วน ที่เหลือประมาณร้อยละ 20 เป็นคนไทยเชื้อสายลาว ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำนาปลูก ข้าวไว้กิน ที่เหลือจะนำไปจำหน่ายนอกจากนี้ยังได้ ปลูกพืชสวน เช่น ผักใบเขียว พริกและมะเขือ พื้นที่มี ระบบชลประทานที่ดีทำให้สามารถทำการเกษตรได้ดี พอสมควร ชาวบ้านส่วนใหญ่เลี้ยงวัวควายไว้ขาย ชุมชนมีประวัติความเป็นมายาวนาน และทอผ้าเพื่อใช้ ในครัวเรือน